

STORTINGET

Innst. 345 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 5 (2018–2019)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin inn- beretning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2018

Til Stortinget

Sammendrag

Ombudsmannsnemnda skal etter Stortingets vedtatte instruks for nemnda bidra til å sikre de allmennmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og ved sin virksomhet bidra til å effektivisere Forsvaret. Nemnda utfører sitt løpende arbeid uavhengig av Stortinget, og stortingsrepresentanter kan ikke samtidig være medlem av Ombudsmannsnemnda. Nemnda har en bred sammensetning og en god erfaringsbakgrunn. Nemnda skal bestå av syv medlemmer som velges av Stortinget for fire år. Ett av medlemmene velges som leder og benevnes som Ombudsmann for Forsvaret. Det velges også nestleder og varamedlemmer til nemnda.

Stortinget valgte 13. desember 2017 syv medlemmer og syv varamedlemmer til Ombudsmannsnemnda for Forsvaret for tidsrommet 1. januar 2018 – 31. desember 2021.

Dokument 5 er basert på Ombudsmannsnemndas arbeid gjennom møter og befaringer samt det arbeidet som gjøres ved Ombudsmannens kontor, herunder saksbehandlingen. I vedleggene foreligger fullstendige befaringsrapporter for året 2018. I tillegg er det vedlagt innspill og rapporter fra instanser i Forsvaret som alle

har det til felles at de inngår i arbeidet med og for personellet i Forsvaret.

Stortinget opprettet Ombudsmannsnemnda i 1952, som den første av Stortingets ombudsmannsordninger. Siden den gang har det vært årlig dialog mellom Stortinget og nemnda.

Ombudsmannsnemndas aktivitet reguleres av gjeldende Instruks for Ombudsmannsnemnda for Forsvaret. Her fremgår det konkret hvilke oppgaver som skal ivaretas på vegne av Stortinget som oppdragsgiver.

Ombudsmannsnemnda er fornøyd med at Stortinget nå skal foreta en gjennomgang av dagens instruks for å se om den er optimal i forhold til de roller og endringer Forsvaret har vært – og skal – gjennom. Der som nemnda skal kunne ivareta sin funksjon på tilfredsstillende måte, forutsetter det at man treffer i forhold til oppgavene den tillegges. Ombudsmannsnemnda er til enhver tid klar til å påta seg nye utfordringer.

Ombudsmannsnemnda ber Stortinget vurdere om det bør opprettes formalisert kontakt med andre kontrollinstitusjoner for å samkjøre arbeidet mere.

Ombudsmannsnemnda har i 2018 gjennomført følgende befaringer:

1. Sjøforsvaret, Haakonsvern, Bergen kommune
2. 139 Luftving, Bardufoss flystasjon, Målselv kommune
3. Hæren, Bardufoss, Målselv kommune
4. 132 Luftving, Ørland kommune

I tillegg til befaringene er det avholdt egne møter i nemnda. Nemnda har hatt møter med forsvarsministeren, Sjef Hæren, Sjef Sjøforsvaret, Sjef FSAN, Sjef FPVS, TVO /Vernepliktsrådet, NOF og BFO. I tillegg har nemnda deltatt på Landskonferansen/TVO og på Forsvarets veterankonferanse.

Ombudsmannen har også besøkt Kystjegerkommandoen i Harstad, Hærens musikkorps i Harstad, og FPVS' avdeling i Harstad. Videre har Ombudsmannen hatt møter med NVIO og SIOPS.

Verneplikten

Ombudsmannsnemnda peker på at det er svært viktig at Verneplikten og førstegangstjenesten gis riktige og nødvendige rammer for en helhetlig god tjeneste, og vil anbefale:

- At Stortinget vurderer å øke antall som gjennomfører førstegangstjeneste, slik at Forsvaret og førstegangstjenesten gjøres mer bærekraftig.
- At arbeidet for en helhetlig og styrket soldativaretagelse for å sikre at verneplikten fortsatt skal være attraktiv og rekrutterende, må forsterkes, herunder muligheten for voksenopplæring, etter- og videreutdanning og god velferdstjeneste for alle som er inne til førstegangstjeneste.
- Å styrke arbeidet med å bedre standard på kaserner og bygninger, ikke minst at tilpasning for allmenn verneplikt er ferdigstilt innen utgangen av 2020.
- At Stortinget bør ta initiativ til at objektiv kunnskap og informasjon om Forsvaret og verneplikten blir læreplanfestet i norsk skole.
- Økt fokus og forebyggende arbeid knyttet til mobbing og seksuell trakassering som skaper varige tiltak og endring.

Personellet

Ombudsmannsnemnda har gjennom sin aktivitet gjennomgående opplevd en svært positiv holdning fra vernepliktige og ansatte. Dette viser at forsvarssektoren tar personellet som den viktigste ressursen på alvor. Personellet viser en holdning, motivasjon, ansvarlighet og lojalitet som nemnda synes er imponerende.

Ombudsmannsnemnda er av den oppfatning at personellet i Forsvaret bør, om mulig, oppleve mindre trykk med reformer og omorganiseringer. Der det er ubalanse mellom oppdrag og ressurser, bør dette rettes opp. Personellet skal fortsatt være den viktigste ressursen i Forsvaret, og personellet må tas vare på.

Veteranarbeidet

Ombudsmannsnemnda hadde i 2017 et særskilt fokus på veteranarbeidet i Forsvaret. Dette ble beskrevet i Dokument 5 for 2017. Det ble tatt til orde for at Ombudsmannsnemnda også skulle være nemnd og ombudsordning for veteranene, noe som det ble gitt tilslutning til under behandlingen av Dokument 5 for 2017. Det er bedt om at dette presiseres ved en gjennomgang og fornyelse av nemndas mandat og instruks.

Ombudsmannens kontor arbeider som om mandatat vedrørende veteraner er en realitet. Kontoret opple-

ver en betydelig økt grad av henvendelser hva gjelder saker som omhandler veteraner.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Øystein Hassel, Mani Hussaini, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Thor Edquist, Iselin Haugo, Anne Kristine Linnestad og fungerende leder Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Carl I. Hagen og Hans Andreas Limi, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1.januar – 31. desember 2018.

Ombudsmannsnemnda har gjennomført befaringsrapportene i Dokument 5. Komiteen registrerer nemndas positive tilbakemeldinger om tilrettelegging for befaringsrapportene i Dokument 5. Komiteen registrerer nemndas positive tilbakemeldinger om tilrettelegging for befaringsrapportene i Dokument 5. Komiteen registrerer nemndas positive tilbakemeldinger om tilrettelegging for befaringsrapportene i Dokument 5. Komiteen registrerer nemndas positive tilbakemeldinger om tilrettelegging for befaringsrapportene i Dokument 5.

Nemnda melder fra sitt besøk på Haakonvern om gjentatte brudd på arbeidstidsbestemmelsene. Komiteen viser til ombudsmannens oppsummering av besøket og deler oppfatningen av at økte oppdrag uten tilførsel av mer personell er utfordrende og ikke bærekraftig over tid. Komiteen viser til at de ansatte oppgir at «ambisjonsnivået enten må senkes eller så må det mere personellressurser til».

Komiteen deler nemndas forventning om at arbeidstidsbestemmelsene blir overholdt. Komiteen ser positivt på at ombudsmannen har sendt brev til FST om bekymringer knyttet til arbeidsmiljøloven for de som jobber på Marinens skip.

Komiteen merker seg Ombudsmannsnemndas bekymring over vedvarende omstillingsprosesser og hvordan det påvirker personellet i Forsvaret.

Komiteen viser til at befaringsrapportene til 139 Luftving og Bardufoss flystasjon ga noen beskrivelser som uroer nemnda. Komiteen viser til at Ombudsmannsnemnda for Forsvaret i sin innberetning om virksomheten gjengir at «innføringen av NH90 helikoptrene er av mange beskrevet som en skandale». Komiteen viser til nemndas anbefaling om at det raskest mulig gis avklaringer for fremtiden, og slutter seg til denne. Komiteen viser til at det er gitt en avklaring for fremtiden slik det er gjengitt i rapporten etter befaringsrapportene i Dokument 5.

Komiteen viser til MOST-undersøkelsen som er gjennomført i innberetningsperioden. Resultatene og tiltakene blir omtalt som ikke klare før i 2019.

Ettersom undersøkelsen om mobbing og seksuell trakassering foreligger mens komiteen foretar behandlingen av innberetningen om virksomheten, vil komiteen understreke viktigheten av at det stadige arbeidet omtalt i rapporten «om å forbedre prosedyrer for håndtering av konflikter som kan lede frem til mobbing/trakassering, samt stadig å forbedre og kommunisere Forsvarets varslingskanal» fortsetter.

Komiteen understreker her at trakassering ikke nødvendigvis oppstår som følge av en konflikt, og forventer at det foreligger egne handlingsplaner for å redusere omfanget av dette i Forsvaret. Komiteen anser arbeidet omtalt i rapporten om «å sikre at ledere har nok kunnskap til både se, gripe fatt i og behandle mobbe- og trakasseringssaker på riktig måte» som avgjørende for å oppnå målene.

Komiteen imøteser oppfølging av resultater og tiltak som følge av undersøkelsen i kommende års innberetning for virksomheten.

Komiteen viser til oppfordringen i Innst. 358 S (2017–2018) om å redegjøre for årsaken til nedgangen i antall klagesaker. Ombudsmannen gir i sin innberetning om årets virksomhet en beskrivelse av at klagesakene i stor grad blir løst godt gjennom TVO-ordningen og i avdelingene.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti peikar på fråsegna om at dagens størrelse på Hæren er marginal. Dette er i tråd med uttalar frå både Sjef Hæren og Forsvarssjefen i deira talar i Oslo Militære Samfund. Dette viser nok ein gong at landmakta må prioriterast høgare i neste langtidsplan.

Desse medlemene viser til HR-transformasjonen og at dette ikkje har gjeve den effekten for den operative verksemda som var ynskjeleg, spesielt for linjeleiarar som vert sette under stort press med mykje administrasjon og difor får mindre tid til leiing og oppfølging av personell. Desse medlemene registrerer at velferdstenesta i Forsvaret har gått ned som resultat av HR-transformasjonen.

Desse medlemene registrerer fråsegna som beskriv nytt hangarbygg på Bardufoss som er optimalisert for drift og vedlikehald av mellom anna NH90.

Desse medlemene viser til at noverande veteranplan går ut i 2019, og presiserer viktigeita av at ny plan kjem på plass i god tid før 2020.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet registrerer at fråsegna seier det er for få vernepliktige til å løyse oppdraget, og at forvaltingsvedtak vert brotne, og viser til Senterpartiet sitt program, kor partiet over fleire år har ynskt å auke talet på vernepliktige i Forsvaret. Det er naudsynt med eit auka fokus på balanse mellom oppdrag og ressursar.

Denne medlemmen meiner det er gledeleg med nedgangen i talet på klagesakar.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Ombudsmannsnemdas veteranarbeid etter at det ble besluttet at den også skal være nemnd og ombudsordning for veteranene. Dette medlem er enig i at det har skjedd svært mye i oppfølgingen av veteraner i Norge de siste tiårene, men deler samtidig oppfatningen om at kommunene må skos bedre for de oppgavene de er tillagt i veteranarbeidet. Og det må overføres mer kunnskap og kompetanse fra Forsvaret til primær- og spesialisthelsetjenestene, det må gjennomføres kursing av helsepersonell. Dette medlem er bekymret for at dette ikke møtes med tilstrekkelige ressurser i den enkelte kommune, og at kommunene blir gitt et ansvar de ikke er skodd for.

Dette medlem merker seg også at flere av henvendelsene til Ombudsmannen angående veteraner dreier seg om oppfølging av veteraner med psykiske helsetilstander, og at det oppleves å være stor avstand mellom Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner og virkeligheten veteranene selv opplever. Dette medlem mener dette er alvorlig, og ønsker å følge denne saken videre.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 5 (2018–2019) – Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2018 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 3. juni 2019

Michael Tetzschner

fung. leder

Øystein Hassel

ordfører

